

Razmišljanja o dilemah glede legalizacije in regulaciji konoplje

Dušan Nolimal

K branju knjige »Dimna zavesa«, avtorja Kevina A. Sabeta, s podnaslovom »Kaj želi industrija marihuane skriti pred vami« me je spodbudilo razmišljanje kolegice Zdenke Čebašek - Travnik o tej knjigi v reviji Isis, novembra 2022, s katerim se le delno strinjam. Do sedaj ni bilo raziskave, ki bi celostno preučevala obravnavano tematiko. Razprave o politiki glede konoplje so zapletene zaradi nasprotujočih si trditev – dekriminalizacija ali legalizacija, medicinska ali rekreacijska uporaba, uspeh ali neu-

spah politike. Zato potrebujemo dodatne razlage.

Menim, da želi ameriški politik, goreč zagovornik in spreten podjetnik z osebnimi interesi za prepoved konoplje s knjigo predvsem zamegliti prizadevanja vseh tistih, ki se zavzemajo za konec »vojne proti konoplji«. Medtem ko del sodobne literature preučuje trenutne ovire za uporabo konoplje in kanabinoidov v medicini, avtor predstavlja poglede, ki so se v preteklosti že izkazali za slabo prakso na tem področju.

Dolgoročno gledano je konoplja že desetletja v uporabi za različne namene in njena prepoved

ni zmanjšala dosegljive količine konoplje in števila njenih uporabnikov. Imela pa je tudi številne nenamerne posledice, vključno s povečanjem organiziranega kriminala, povezanega z nezakonito proizvodnjo in prodajo konoplje, povečanjem tihotapljenja, z zmanjšanjem davčnih prihodkov in razrastjo korupcije. Obenem je prišlo do srhljive stigmatizacije, kriminalizacije in zapiranja uporabnikov, oviranja raziskovanja, stagnacije v razvoju zdravil na osnovi kanabinoidov ter ignoriranja potreb po varni in učinkoviti rabi konoplje v medicini.

O teh posledicah prepovedi konoplje avtor molči, obenem pa nas vedno znova prepričuje o nevarnosti konoplje, da še ni prepozno zaustaviti trenda njene legalizacije, čeprav so raziskave jasno pokazale, da je bila prepoved neučinkovita, nepotrebna in celo škodljiva. Hkrati na osnovi nekaj zgodb »žvižgačev« zaničljivo govori o zagovornikih legalizacije, posebej o voditeljih gibanja za konopljo in človekove pravice, ki naj bi bili zgolj »strokovnjaki za normaliziranje uporabe te škodljive snovi«, ter industriji konoplje, ki naj bi si »prizadevala razširiti svoj trg na vedno mlajše uporabnike«. Ta stališča so preprosto absurda in zanje ni dokazov.

Avtor tendenciozno izpostavlja zgolj skrajne pojave komercializacije, proti kateri so tako nasprotniki kot zagovorniki prepovedi. Ob tem zamolči dejstvo, da imajo države na voljo celo vrsto strogih pravil, ki vključujejo prodajo in distribucijo zakonsko dovoljene konoplje. Ker uporablja veliko polresnic in polovično utemeljenih pomislekov o domnevnih posledicah uporabe konoplje in njene regulacije, ga ni mogoče zlahka zavrniti kot propagandista prohibicionistične politične opcije. Vendar kot tak utrjuje politično-ideološke okope na področju prepovedi konoplje in ovira dialog med zastopniki različnih pogledov na javno zdravje. Izkorišča zgodovinske strahove ljudi glede nevarnosti konoplje in jim prikazuje domnevno srhljivo prihodnost, ki jih čaka, če bi sprejeli njeno legalizacijo. Manipulativno

in brez ustreznih znanstvenih dokazov obuja zgodovinske mite o konoplji kot povzročiteljici norosti, nasilja in smrti. Njegovo sklepanje je preprosto: vse zdravstvene in socialne nadloge, ki jih povzroča konoplja, bodo odpravljene, če mladostniki ne bodo mogli priti do te droge.

Posebej me je zbudila laž, da »trenutno nimamo nobenih kakovostnih dokazov, ki bi nam povedali, da je marihuana dejansko varna in učinkovita za uporabo v medicinske namene«. Znanost je dokazala, da imamo od konoplje lahko tudi koristi v medicini, ki prevladajo nad zdravstvenimi tveganji njene uporabe.

Ali legalizacija konoplje povzroči porast uporabe med mladostniki?

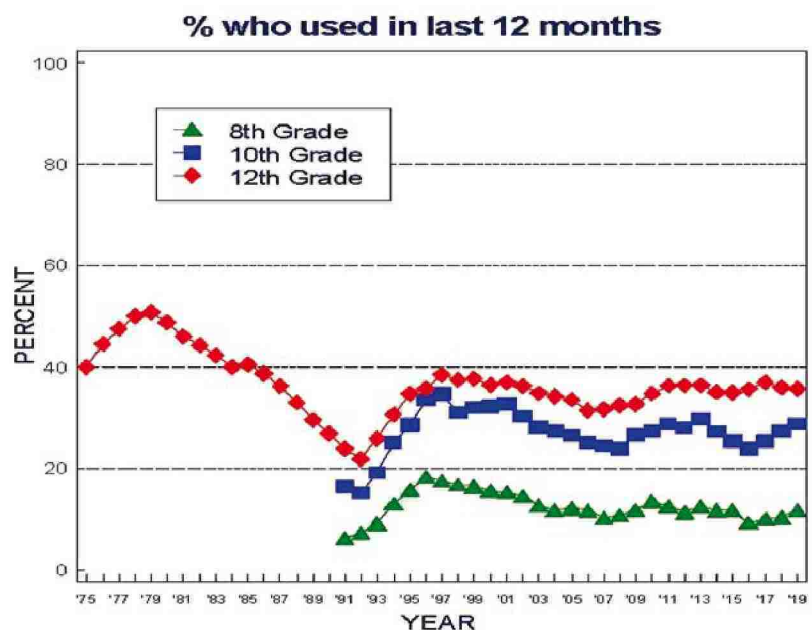
Avtor trdi, »da imajo prizadevanja za legalizacijo marihuane uničujoče posledice za mlade po vsej državi« (ZDA). Z uporabo selektivnih izsledkov dokazuje, da je legalizacija konoplje v ZDA močno negativno vplivala na njeno uporabo med mladostniki. Vendar to ni res.

Pregledi novejših raziskav za daljše časovno obdobje so pokazali, da legalizacija konoplje za uporabo v medicini, pa tudi za odrasle, na splošno ni povečala uporabe konoplje med mladostniki. Tudi zadnja raziskava »Monitoring the Future« iz 2022 je pokazala, da je odstotek mladostnikov, ki so poročali o uporabi konoplje, ostal večinoma nespremenjen, potem ko se je leta 2021 znatno zmanjšal. Ta raziskava je eno najboljših epidemioloških orodij za spremljanje in razumevanje sprememb v uporabi psihoaktivnih substanc med mladimi skozi čas.

Res pa je, da se je v ZDA leta 2021 znatno povečala uporaba konoplje med mladimi odraslimi od 19 do 30 let v primerjavi s prejšnjimi leti in dosegla zgodovinske najvišje vrednosti v tej starostni skupini.

Prednosti zakonitega, reguliranega trga pred nezakonitim, nereguliranim trgom

Eden od motivov za legalizacijo konoplje so tudi gospodarske koristi.

Vir: Podatki iz »Monitoring the Future«, 1975–2019. Dosegljivo na: https://cdn.ymaws.com/www.fdaa.org/resource/resmgr/files/resource_center/mtf-overview2019.pdf

Povečani davčni prihodki, rast delovnih mest in naložbene priložnosti so močne spodbude za legalizacijo. Vendar informacij o prednostih zakonitega in reguliranega trga po legalizaciji konoplje bralec ne najde. Dejstvo je, da regulacija prinaša boljši državni nadzor nad trgi konoplje na račun kriminalnih podjetnikov. Trditve, da legalizacija in regulacija vodita do velike, dobičkonosne industrije konoplje z malo nadzora in pomanjkanjem skrbi za javno zdravje in varnost, kar avtor imenuje scenarij »velike marihuane«, je polresnica. Avtor ignorira dejstvo, da v svetu poznamo različne regulativne modele z varnostnimi varovalkami. Podcenjuje možnost, da lahko države z ustrezno regulacijo zmanjšajo tveganja za neželene rezultate. Na voljo imajo stroge regulativne mehanizme za nadzor proizvodnje, prodaje in uporabe konoplje, hkrati pa lahko spodbujajo preprečevanje dostopa mladotnikom, zaščito in obveščanje bolnikov in potrošnikov o legalizirani konoplji. Ti mehanizmi lahko vključujejo davke, starostne omejitve, zahteve za označevanje izdelkov, testiranje kakovosti izdelkov, omejitve moči, zahteve za označevanje, omejitve upravljanja motornih vozil, omejitve oglaševanja ipd.

Zakaj je pomembno nasprotovanje zavajajočim trditvam

Avtorjeve trditve o konoplji in njeni regulaciji sem tudi primerjal z ugotovitvami Mednarodnega centra za znanost o politiki drog (ICSDP) v dveh strokovnih poročilih »Stanje dokazov: uporaba in ureditev konoplje« in »Uporaba dokazov za pogovor o konoplji« (dosegljivo na: <https://gdp.swan.ac.uk/?tag=icsdp>). Ta je leta 2015 sklical ugledne in neodvisne znanstvenike, da bi opravili pregled pogosto ponavljajočih se trditve o uporabi in regulaciji konoplje. Primerjava je pokazala, da mnoge trditve v knjigi »Dimna zavesa« niso trdno podprte z znan-

stvenimi dokazi. Avtor »konopljo kot zdravilo« pojasnjuje kot dimno fasado za utiranje poti tako imenovani rekreativni konoplji: »Glasovanje za medicinsko konopljo odpira vrata večjemu družbenemu sprejemu te droge.« Citira druge uradnike, »da trenutno nimamo nobenih kakovostnih dokazov, ki bi nam povedali, da je marihuana dejansko varna in učinkovita za uporabo v medicinske namene«. Zato nas tudi neprijetne (pol)resnice glede »znanstvenih študij, ki kažejo, da je marihuana povezana s toksini, ki povzročajo raka, shizofrenijo, prirojene napake in izčrpavajočo zasvojenost«, ki jo spodbujajo »pohlepni nagoni marihuanskih baronov«, lahko kvečjemu podučijo, kako delujeta politična propaganda in manipulacija.

Veliko avtorjevih trditev se nagiba k napačni razlagi ali precenjevanju obstoječih dokazov oz. avtor zavrača tiste, ki mu niso všeč, in uporablja le tiste, ki podpirajo njegova stališča. Na primer trditve, da je konoplja »vhodna droga« ali da uporaba konoplje povzroča psihoze, zamenjujejo korelacijo in vzročno zvezo. Avtor večinoma zamolči, da se negativni učinki na duševno zdravje pokažejo skoraj izključno pri ranljivi populaciji, ki pogosto in dalj časa jemlje velike odmerke zelo psihoaktivne konoplje. Zavajajoče so tudi posplošene trditve glede hude zasvojenosti s konopljo in da ima velik del uporabnikov neko obliko motnje zaradi uporabe konoplje. Najbolj citirani dokazi povedo, da postane od konoplje blago odvisen manj kot 1 od 10 ljudi, torej velika večina – preko 90 % uporabnikov konoplje – ne postane odvisnih, medtem ko je življenjska verjetnost, da nekdo postane hudo odvisen od tobaka, 67,5 %, od alkohola 22,7 %, od heroina 23,1 % in od kokaina 20,9 %. Zato moramo biti zelo previdni glede kakršne koli splošne izjave, da konoplja vodi v hudo odvisnost.

Avtor pogosto uporablja nejasne, pretirane ali nepreverljive trditve za oblikovanje stališča o veliki škodljivosti konoplje oz. njene legalizacije.

Številne trditve niso podprte z vsemi razpoložljivimi znanstvenimi dokazi, kar vodi v »zmoto nepopolnih podatkov«. Knjiga je polna nepopolnih »dokazov«, ki so bili zbrani po metodi »prebiranja češenj« in zamolčanja znanstvenih izsledkov. Izvajanja na ta način prebranih informacij predvsem potrjujejo avtorjevo stališče, da sta konoplja in njena legalizacija nekaj slabega, medtem ko ignorira podatke, ki so v nasprotju z njegovim stališčem. Tudi mnogi viri, ki jih avtor navaja, so navedeni pomanjkljivo, tudi napačno predstavljeni in ne omogočajo ponovnega iskanja in preverjanja. Ugotovitve iz zgodb, ki jih avtor navaja, seveda ni mogoče posplošiti na celotno populacijo. Zamolčanje oz. selektivno prebiranje informacij, statistično mešetarjenje ter pomanjkljivo predstavljanje dokazov o konoplji in vplivov regulacije pa lahko vodi v neučinkovito ali škodljivo politiko in tudi do nesorazmernih ukrepov pri kaznovanju uporabnikov konoplje, tudi bolnikov. Zato je treba takšnemu načinu podajanja informacij nasprotovati.

Sklepne misli

Legalizacija in regulacija konoplje predstavlja poklicno dilemo za večino zdravnikov, posebej specialistov javnega zdravja. Zato je pomembno razumeti ključne dejavnike te dileme, skrbno pretehtati možnosti in sprejeti najboljšo odločitev. Vse bolj se spoznava, da prepoved gojenja in uporabe konoplje ni dosegla svojih ciljev, hkrati pa je škodljivo vplivala na naše družbe. Zato je veliko držav v zadnjih dveh desetletjih sprejelo inovativne pristope, ki temeljijo na javnem zdravju in človekovih pravicah. Nekatere so tudi legalizirale prej prepovedano rastlino v medicinske in tudi nemedicinske namene. Obenem ostaja mednarodni režim nadzora nad konopljo in drugimi drogami, ki je bil ustvarjen pred več kot šestdesetimi leti in je zgrajen na ideji »sveta brez drog«, še vedno živ in v veljavi. Avtor ga spodbuja in poziva k uporabi

prisilne moči države v prilagajanje tej viziji javnega zdravja.

Glede na podnaslov knjige sem pričakoval predvsem z dokazi podprto in uravnoteženo razpravo o družbeno odgovorni regulaciji komercialno legalizirane konoplje kot prednostni nalogi javnega zdravja. Komercializacija legalizirane konoplje ni nujno

slaba stvar, lahko pa je, če ni ustrezno regulirana.

Epidemiološko spremljanje legalizacije in regulacije konoplje za uporabo v medicini, pa tudi za odrasle, je pokazalo, da se uporaba konoplje med mladostniki na splošno ni povečala. Dokazi iz mednarodnih zbirk podatkov tudi kažejo, da kono-

plja in kanabinoidi lahko ponudijo pomemben napredek pri lajšanju nekaterih simptomov in dopolnilnem zdravljenju nekaterih bolezni, pri katerih so trenutna zdravila neučinkovita ali jih bolniki slabo prenašajo.

**Prim. mag. Dušan Nolimal, dr. med.,
Ljubljana**